

Akademik Kurumsallaşma veya “Disiplin Yöntemleri”

İkinci sayının editör yazısında *Kültür ve İletişim*'in önemli bir dönemeci döndüğünden söz etmiştim. Türkiye'de sosyal bilimler, insan bilimleri, kültür çalışmaları gibi alanlarında, bir sayı çıkıp bir daha çık(a)mayan pek çok dergi olduğu düşünülecek olursa, gücünü bu alanlarda kuramsal/görgül çalışma yapan akademisyenlerden alan *Kültür ve İletişim*'in bir yaşını nitelikli iki sayı ile doldurması, *Türkiye'de akademik kurumsallaşma* anlamında alçakgönüllü ama önemli bir adımdı. Akademik yapılanma, üretilen özgün çalışmalar ve yayınlanan çeviri eser sayısına bakıldığında (tüm eksiklik ve olumsuzluklara karşın) Türkiye'de sosyal bilim ve insan bilimleri alanlarının belli bir olgunluğa eriştiği inancı ile yola çıkan ve amaçlarından biri bağımsız, hakemli, akademik süreli yayın ihtiyacını karşılamak olan dergimiz, elinizdeki üçüncü sayısı ile ikinci yılına girmiş oluyor. Sanırım 1908 yılında F. M. Cornford'un "bir genç üniversite politikacısına" verdiği öğütleri hiç dinlemeden, "artık beklemeden bir şeyler yapılması gerektiğini sanacak kadar tecrübesiz" (69) olduğumuzu kanıtladık ve "hiç bir şeyin ilk defa yapılmaması" (83) ilkesini de iletişim alanında hakemli akademik bir dergi çıkararak yerle bir ettik. Bize destek veren herkese, hakemlerimize, yazarlarımıza ve okurlarımıza içten teşekkürlerimizi sunuyor, "iletişim, kültür eleştirisi ve toplumsal düşünce alanlarında üretilen en iyi eleştirel yazıları" 1999 yı-

Halil Nalçaoğlu
Editör

Bu sayının hazırlanmasındaki katkılarından dolayı

Ayşe İnal
ve

Hakan Tuncel'e
teşekkür ederiz.

kültür ve iletişim

1
Konunun özlü bir hukukî değerlendirilmesi Öğretim Elemanları Sendikası (ÖES) Ankara Üniversitesi Şubesi'nce kaleme alındı ve gereken yerlere ulaştırıldı.

ında da yayımlamaya devam edeceğimizi duyurmak istiyorum.

1998 yılının son çeyreği akademik topluluk açısından kaygı verici gelişmelere tanık oldu. "Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik" 7 Kasım 1998 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yeni yönetmeliğin normal bir hukuk düzeninde yasaların ilgi alanına girmesi gereken cezaî düzenlemeleri idarî düzeyde "halletmek" için hazırlandığı çok açık. Bu yönetmeliğin en çarpıcı yönü, kuşkusuz, *meslekten veya kamu görevinden çıkarılma cezası alan öğretim elemanlarının akademik ünvanlarını hiçbir şekilde kullanamayacaklarına* dair olan ifade özetleniyor. Bu yönetmeliği şu anda kullanıldığı amaçları için ("irticaî faaliyetlerde bulunanlara" hayatı zindan etmek!) eleştirmeyenler çok yanılıyor. Çünkü aynı değneği yarın kimin ele geçireceği ve ne amaçlar için kullanacağı konusunda en küçük bir garantisi yok kimsenin. Üniversiteleri baskıcı ve anti-demokratik bir kısıncın içine alarak yönetmenin yönetenlere önemli kolaylıklar sağladığı bir gerçek. Ancak bu tür bir eğilimin zararının sadece yasalara ve Anayasa'ya aykırı *yöntemlerle* cezalandırılan bireyler olmadığı da bir gerçek. "Ünvan" gibi akademik kazanımları risk altına sokan tek ölçütün yine akademik olması gerektiğini, aksi halde uygulanan yaptırımların siyasi/ideolojik bir boyut kazanacağını ve böylelikle akademik kurumsallaşmanın kuşku altına gireceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.¹

Akademide ve akademinin özgül anlamını bulduğu Türkiye'de yaşananları doğru analiz etmek gerekiyor. Akademisyenlerini *akademik olmayan amaç ve yöntemlerle* kapı dışarı eden iktidarın dili, aslında akademiyle sınırlı olmayan bir açmazı temsil ediyor. Her karar, her yasa, her yönetmelik

gücü ve zayıflıklarıyla içinde anlam bulduğu toplumsal koşulları yansıtıyor. Bu bakımdan, yasa ve yönetmeliklerin paradoksal adaletsizliklerinin kökenini değerlendirirken, bakışımızı hukukî iç tutarsızlıklarla ya da uygulamaların hukuk hiyerarşisine (Anayasa-yasalar-yönetmelikler) aykırılığıyla sınırlamak yanlış olacaktır. Akademinin "kurumsallığının" kuşku altına girmesinden kastım, bu anlamda, "kötü hukuktan" daha genel bir bölgeye ve dolayısıyla daha vahim bir gerçeğe işaret ediyor. Eğer bu gerçeği anlayabilirsek, sözgelimi, Sırp parlamentosunda geçtiğimiz yıl içinde onaylanarak 26 Mayıs 1998 tarihinde yürürlüğe giren merkezileştirici, anti-demokratik ve akademik özgürlüğü baltalayan yeni üniversite yasasını Türkiye'de karşılaştığımız yasal düzenlemelerle karşılaştırmak mümkün olacaktır.² Sırbistan'da akademisyen ve entellektüellerin baskı ve denetim altında tutulmalarının kökleri, acımasız bir savaşı tüm dünyanın tepkisi (ve çoklukla timsah gözyaşları) eşliğinde inatçı bir kararlılıkla yürüten yönetimin tam da bu "tepkii" içeride denetim altına alma arzusunda arayabiliriz.

Entellektüeli ve/veya akademisyeni "disiplin altına alma" pratiğinin Türkiye'deki kökleri nereye uzanıyor? 12 Eylül 1980'le başlayan çeşitli "disiplin yöntemlerinin" bir yandan belli bir akademik kurumsallaşmayı merkezî bir yürütme organı ile sağlarken, bir yandan da bu organın akademi-dışı kaygılarla yürüttüğü disiplin çabası, oluşturulmaya çalışılan kurumsallığı ciddi biçimde örseliyor.³ Bugün Türkiye'de akademik ve akademik olmayan entellektüel ayrımının, bu örselenmenin bir sonucu olarak, "mektepli/alaylı" karşıtlığından çok, önce "mektepli-eski mektepli," şimdilerde ise "mektepli-özel mektepli" karşıtlık ve çatışmasına dönüştüğünü söylemek çok yanlış olmaz sanırım. Kurumsallık, hiç şüphesiz, ilkelerle mümkün oluyor. "İlke" denen şeyin ise en kötü tarafı tarihsel, siyasal, ideolojik vb. yapılardan etkilenmeden işlerliğini sürdürmesi. İlkeler sadece günlük siyasal gereklilikler uyarınca (ve akademi-dışı koşulların etkisiyle) işlerlik kazanırsa "akademik kurumsallık" yerini *verili top-*

2
Sırp yönetimi akademisyeni işten çıkarma pratiğine YÖK'ten daha sistematik yaklaşıyor: yasaya göre yeni sözleşme imzalamaya zorlanan akademisyenlerin her 4 yılda bir kurumlarıyla ilişkileri otomatik olarak kesiliyor—eğer sözleşmeleri bir 4 yıl daha uzatılmazsa...

3
Entellektüeli/akademisyeni disipline etme pratiğinin YÖK'le başladığını sanmak safık olurdu. Ancak burada merkezileştirme çabaları ile birlikte gelen "disiplin yöntemleri" söz konusu edildiğinden disiplin tarihçesine girmek istemiyorum.

luma özgü "disiplin yöntemlerine" bırakıyor. Dünyanın önde gelen sosyal bilimcileri ve genelde pek çok entellektüel Sırp yönetimini yaptıklarından dolayı protesto ederken, öyle görünüyor ki, yaşadığımız toplumun özgül koşulları Türkiye'de çalışan akademisyenlerin daha da yalnızlaşmasına yol açıyor.

Uluslararası düzlemde yalnız kal(ma)mak sadece yönetsel çerçevede düşünülecek bir sorun değil. Tam tersine, bunun yönetsel bir sorundan çok akademik bir sorun olması gerekiyor. Bu sorunun çözümü ise, daha önceki yazılarımda da çeşitli vesilelerle vurguladığım gibi, akademisyenlerin yabancı meslekdaşlarıyla kendi alanlarında daha sık ve etkin bir alış-veriş pratiğine girmeleri ile mümkün. İletişim alanında çalışan akademisyenlere uluslararası düzlemde tartışma ve paylaşma platformu sağlayan bir kuruluşu (ICA) ikinci sayımda tanıtmaya çalışmıştım. Bu sayıda yine benzer bir uluslararası kuruluşu, IAMCR'ı (*International Association for Media and Communication Research*)⁴ tanıtmak istiyorum.⁵ IAMCR, UNESCO ile bağlantılı, iletişim ve medya araştırması alanlarında uluslararası düzeyde örgütlenmiş bir "şemsiye örgüt." Örgüt amaçlarını şöyle tanımlıyor: araştırmacıların, medya alanında çalışanların ve iletişim politikası üretme konumunda olanların ürünlerini tartışabilecekleri bir forum oluşturmak; iletişim alanında araştırmaları teşvik etmek; iletişim araştırma sonuçları, yöntemleri ve ihtiyaçları ile ilgili bilgileri yaymak; genelde iletişimin ve iletişim araştırmalarının/önünü tıkayan koşullara dair araştırmaları ve bilgi alış-verişini cesaretlendirmek; araştırmalar ve araştırma sonuçlarının duyurulması yolu ile gazeteci ve diğer medya profesyonellerinin eğitimlerine katkıda bulunmak.

IAMCR, "sivil toplum örgütü" olmaya özel bir vurgu yaparak, devlet-dışı kamusal karar mekanizmalarında rol oy-

namayı hedefliyor ve iletişim araştırmalarının kamusal yaşama yapacağı katkı konusunu sürekli gündeminde tutuyor. IAMCR'ın amaçlarının bir boyutu da kuruluşun kendisini bir "profesyonel çıkar grubu" olarak tanımlamasıyla ilgili. Bu anlamda IAMCR üyelerinin iş güvenliği, akademik düşünce ve ifade özgürlüğü, kariyer geliştirme gibi konulardaki çıkarlarının korumasında da söz sahibi olmak istiyor.

Bu hedefler IAMCR (ya da ICA) gibi profesyonel örgütlerin manifestolarında yazıldıkları şekliyle kulağa hoş geliyor kuşkusuz. Ancak Türkiye'de çalışan akademisyenleri ilgilendiren boyutuyla bu profesyonel kuruluşlar, uluslararası boyutu her düzlemde giderek önem kazanan iletişim alanında belli bir mevcudiyet kazanmak anlamına geliyor—Türkiye'de çalışan akademisyenlerin çalışmalarını benzer işlerde çalışan yabancı meslekdaşlarına iletmesi, iletişim alanının dünyadaki gündeminin Türkiye'de de tartışmaya açılabilmesi, akademinin sorunları konusunda yabancı meslekdaşlarla görüş alış-verişinde bulunulması bu "mevcudiyetin" kapsamında anılabilecek konular.

Dünya iletişim platformlarında mevcudiyetin en önemli araçlarından biri uluslararası konferanslar. IAMCR şimdiye kadar Prag, Paris, Caracas, Yeni Delhi, Bled, Guarujá, Seul, Sidney, İstanbul, Dublin, Portoroz, Glasgow kentlerinde düzenlediği uluslararası iletişim konferanslarına son halkayı 27-31 Temmuz 1999 tarihinde Leipzig'de ekliyor. Konferansa son başvuru tarihi 15 Şubat 1999—dergimiz pek çok okurunun eline geç ulaştığından ne yazık ki (şimdilik) "enformatif" olma işlevini tam anlamıyla yerine getiremiyor. Ancak okurlarımız bu ve bundan sonra yapılacak olan konferanslarla ilgili her türlü bilgiye erişim için dergimize ya da doğrudan IAMCR adreslerine⁶ başvurabilirler.

Türkiye'de yazan akademisyenler çalışmalarını uluslararası düzlemde erişilebilir kılmak için uluslararası indekslerden birinde yer almak yoluna da gidebilirler. Dünyanın en büyük uluslararası indekslerinden birine (*MLA Internati-*

⁴ Örgütün Fransızca ve İspanyolca adları şöyle: AEIRI (*Association Internationale des Etudes et Recherches sur L'Information et la Communication*); AIICS (*Asociación Internacional de Estudios de Comunicación Social*).

⁵ Burada yer alan bilgiler ağırlıklı olarak IAMCR'ın Internet'teki web-sitesinden derlenmiştir: <http://aivm.american.edu/~mowlana/hpiamcr.htm>.

⁶ Konferanslar ve Dış İlişkiler: Hamid Mowlana, President, The School of International Service, American University, 4400 Massachusetts Ave. NW, Washington D.C. 20016, USA. Tel.: +1 202 885 1628, Faks: +1 202 885 2494, E-Mail: mowlana@american.edu.

Genel bilgi, Bülten, ve tebliğ özetleri: Naren Chitty, Secretary General, Macquarie University, Media and Communication Department, North Ryde NSW 2109, AUSTRALIA. Tel.: +61 2 850 8786, Faks: +61 2 850 8240, E-Mail: nchitty@pip.engl.mq.edu.au.

Üyelik harçları ve üye rehberi: Gertrude J. Robinson, Treasurer, Graduate Program in Communications, McGill University, 3465 Peel Street, Montreal PQ H3A 1W7, CANADA. Tel.: +1 514 398 4932, Faks: +1 514 398 4934, E-Mail: cxro@musica.mcgill.ca.

onal Bibliography ve MLA Index of Periodicals) girmek için *Kültür ve İletişim*'de yayın yapmanın yeterli olduğunu bir kez daha hatırlatarak bu sayımızın içeriğini tanıtmaya geçmek istiyorum.

Derginin içindekiler sayfasına hızlı bir bakış bile bu sayının belli bir tema etrafında toplanmayan makalelerden oluştuğunu gösterecektir. Hakemli bir akademik dergi olarak *Kültür ve İletişim* yayımlayacağı yazıları, özel dosyalar hariç, "ismarlama" diye bilinen yöntemle değil kapsadığı alanlarda çalışan ve araştırma yapan akademisyenlerin başvuruları ile topluyor. Gerek iletişim alanının disiplinlerarası niteliği, gerekse *Kültür ve İletişim*'in yayın politikasında belirttiği alanların genişliği dergimize çok çeşitli konu ve yaklaşımlar içeren yazıların ulaşmasına olanak veriyor. *Kültür ve İletişim* olarak hakemlerden olumlu değerlendirme alan nitelikli yazıları yayımlamayı uygun bir çerçeve belirlenene kadar bekletmek yerine hemen yayımlamayı tercih ediyoruz. Böylece potansiyel yazarlarımıza bir de duyuru yapmış oluyoruz: çalışmalarınızı "acaba gelecek sayı hangi tema etrafında örgütleniyor" düşüncesi olmadan dergimize gönderebilirsiniz!

Kültür ve İletişim elinizdeki üçüncü sayısı ile beş önemli çalışma ulaştırıyor siz okurlarına. Bunlardan ilki Çiler Keleş'e ait: "Behice Boran'ın İletişim Alanına Katkıları." Türkiye, yetmiş insan gücüne sahip çıkma karnesi ne yazık ki kırıklarla dolu bir ülke. Temsil ettiği düşünce ya da siyasal eğilim ne olursa olsun "takibata uğramak" Türkiye'de düşünsel üretim yapanların zihinlerinde düşünsel üretimin bir *leitmotif*'i olarak hep varolmuştur demek çok abartmak olmaz sanırım. Bu *leitmotif*'in özellikle geçerli olduğu kişiler, akademik ve siyasal kimliklerini birarada ve başabaş bulunduran

lardır diyebiliriz. Behice Boran bu tarife en iyi uyan önemli toplumbilimcilerimizden biridir. Keleş bu sayıda yayımlanan makalesinde, Behice Boran'ın *Toplumsal Yapı Araştırmaları: İki Köy Çeşidinin Mukayesesi* başlıklı kitabı ile *Yurt ve Dünya, DTCF Dergisi* gibi süreli yayınlarda yer alan makaleleri üzerinde yaptığı araştırma ile Boran'ın düşüncesinin oldukça ilginç ve bildiğim kadarıyla üzerinde bugüne kadar pek durulmamış bir boyutuna ışık tutuyor: İletişim. Bir üst-yapı kurumu olarak kavranması gereken "iletişim," belirlemci (*determinist*) bir çerçevede nasıl kavramsallaştırılabilir? Keleş'e göre Marksist analizin beraberinde getirdiği belirlemciliğine karşın, Boran'da bir üst-yapı kurumu olan iletişimin de alt-yapı üzerinde belirli bir etkisi vardır—bu karşılıklı etkileşim Boran'ı "ekonomi-politik" bir çizgiye yerleştirmektedir. Boran yöntembilimsel açıdan ise "yapısal işlevselcidir." Keleş'in makalesi mevcut sosyal bilim birikimimizin farklı bir perspektiften bir yeniden değerlendirilmesi olarak ve bugün içinde hareket ettiğimiz kimi kavramsal çerçevelerin kendiliğinden oluşmayıp daha önce birileri tarafından formüle edildiği gerçeğine işaret etmesi açısından da ilgi çekici.

Birkaç ay kadar kısa bir süre önce "ilan edilmemiş bir savaş" hali yaşayan iki ülke olan Türkiye ve Suriye ilişkileri PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Suriye'den sınır dışı edilmesi ile yeni bir boyut kazandı kuşkusuz. Bu bakımdan dergide yer alan ikinci makale özellikle "zamanında" okurlara ulaşıyor. Bu çalışma Tayfun Atay'ın katkısı ve "Coğrafya, Kültür ve Siyaset: Suriye'de Esad Rejimini Biçimleyen Koşullar ve Etmenler" başlığını taşıyor. Başlığında da anlaşılacağı üzere, makale Suriye'nin coğrafî, kültürel ve siyasal etmenlerle şekillenen siyasî tarihi içinde Hafız El Esad rejiminin bir analizi niteliğinde. Sömürgeleştirilen topraklarda ulus, kimlik, siyasal iktidar vb. konuların sağlıklı analizi özel bir yaklaşım gerektiriyor. Suriye örneği 8. yüzyıldan 1946 yılında sona eren Fransız mandasına kadar bağımsız bir siyasal birime tanıklık etmemiş bir coğrafyayı ve kültürü içeriyor. Bu açıdan

bakıldığında, kavim, mezhep, akrabalık gibi birincil aidiyetlerin toplumsal yapıya egemen olmasıyla şekillenen Suriye'nin çağdaş tarihi, Türkiye'yi yakından ilgilendiren bölgesel ilişkiler ağında önemli bir unsur olarak göze çarpıyor. Atay son derece titiz ve bilgilendirici çalışmasında şu temel varsayımdan hareket ediyor: "biz Türklerle" tarihî bir içe sindirememesi sorunu olarak Hatay'dan PKK'ya, oradan "su sorununa" kadar pek çok rahatsız edici ve düşmanca söylem bağlamında ilişkisi olan bu sosyopolitik yapıyı, sadece bu ve benzeri "sorunların" "bizim açımızdan" gerçekleşen etkileri temelinde değil ama kendi tarihsel oluşumu ve kültürel, siyasal, hatta coğrafi altyapısı temelinde "anlamak" gereklidir. Atay'ın yazısı değerlendirme sürecine girdiğinde bu paragrafın başında değindiğim gelişmeler henüz söz konusu değildi. Ancak bu son gelişmelerin de daha iyi değerlendirilebilmesi için Atay'ın yazısının dikkatle okunması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, uluslaşma süreciyle ilgilenen akademisyenlerin Türkiye'nin de içinde bulunduğu bölgenin siyasî haritasında önemli bir yer tutan Suriye ile ilgili bu yazıyı ilgiyle okuyacakları kanısındayım.

Kültür ve İletişim'in üçüncü sayısı, şiddetin aldığı çağdaş biçimlerden biri olan "kamp" olgusunu bir modern kategori olarak ve İtalyan düşünür Giorgio Agamben'in izinde değerlendiren Aykut Çelebi'nin "Modernin 'Yasası' Olarak Kamp..." başlıklı yazısıyla devam ediyor. Verona üniversitesinde felsefe öğreten ve İtalyanca Walter Benjamin külliyyatının editörü olan Agamben Türkiye'de pek tanınmıyor. İsmi Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Slavoj Žižek, Jean-Luc Nancy, Philippe Lacoue-Labarthe gibi çağdaş filozoflarla birlikte anılan Agamben'in Çelebi tarafından ele alınan argümanı pek çok güncel, dolayısıyla tanıdık örneklerle açıklanıyor. Çelebi Agamben'in tezini şöyle özetliyor: "Kamp, kuraldışının süreklilik kazandığı bir dünyada, egemenlik ve iktidar ilişkilerinin, düzeni olmayan bir konumlama biçimidir." Ve ekliyor: "kampların duvarlarını ören, kendi gettolarını inşa eden grup ve pratikler, sivil toplumun içinde de

odaklanmıştır." Bu ikinci nokta aynı zamanda Çelebi'nin Agamben'e eleştirel bakışını da yansıtıyor. Daha açık bir ifadeyle, yazar, oto-gettolaştırma pratiklerinde ötekiyi kapatma değil de "dışarıda bırakma" boyutunun Agamben tarafından gözardı edildiğine işaret ediyor. Akılda pek çok "verimli soru" bırakan bu kısa ancak yoğun çalışmanın doğuracağını umduğum tepki veya eklemeleri yayımlama arzumuzu belirterek dördüncü makalenin tanıtımına geçmek istiyorum.

Yazısını dergimize İngiltere'den yollayan Zülküf Aydın'ın "State and Culture in South Korean Development" ("Güney Kore'nin Kalkınmasında Kültür ve Devlet") başlıklı çalışmasının güncel bir tartışmaya, farklı modernleşme deneyimlerinin karşılaştırmalı analizine, önemli bir katkı oluşturacağına kuşku yok. Makale çok genel bir ifadeyle Güney Kore "modelinin" aslında bir model, ya da tekrarlanabilen bir prototip oluşturup oluşturmadığı sorusunu soruyor. Tarih içinde şekillenen özgül devlet-toplum ilişkisinin ve Kore kültürünü kendine özgü niteliklerinin analizi yukarıdaki sorunun olumsuz yanıtlanmasına yol açıyor. Ulusal kimlik, bürokratik yapılar, eğitim, devlet-sermaye ilişkisi gibi oldukça geniş bir toplumsal/kültürel yelpazede yer alan değişkenleri analizin köşelerine yerleştiren Aydın'ın bu makalesi çok güçlü bir Neo-Klasik görüş eleştirisi olarak okunabileceği gibi, zaman zaman "Doğu Asya ülkeleri mucizesi" söylemi ile Türkiye'nin de gündemine giren bir kalkınma ideolojisinin farklı okumalarına yol açabilecek bir yaklaşım olarak da değerlendirilebilir.⁷

Kültür ve İletişim bu sayısının makaleler kısmını Yonca Al'ın "Teknik, Teknoloji ve 'Mimarî' Yaratıcılık: Bina Üretimine dair Birkaç Olay ve Örnek" başlıklı yazısıyla kapatıyor. Mimarî yaratıcılığı, yaratım sürecinin matematik, teknik ve teknoloji gibi unsurlarla beraber düşünüldüğünde ortaya çıkan kavramsal ve pratik sonuçlarıyla ele alarak eleştiren Al, sadece mimarlık alanı ile sınırlı olmayan önemli sorular soruyor. Al'ın yanıt aradığı soruların özünde "modern" in mer-

7

Bu çerçevede Zülküf Aydın'ın yazısı *Toplum ve Bilim* dergisinin Mart 1999 içinde yayınlanacak olan Doğu Asya Özel Sayısı'nda (*Toplum ve Bilim*, 80, Bahar 1999) yer alan makalelerle birlikte değerlendirilmeli.

kezi sorusu olduğunu gözlemek mümkün: yeni nedir? Bu anlamda mimari yaratıcılıktan yola çıkılarak her türlü yeniliğin felsefi altyapısı sorgulanabilir. Bu altyapının (Yeni'nin metafiziği?), araçsal akıl, hayalgücü, kaza ile oluşan mutasyon, ihtiyaçlar, teknik ve teknoloji gibi kavramlarla çerçevelenmiş "yaratım süreci" hakkında ve bu sürecin amaçsallığı hakkında ip uçlarını arayabileceğimiz bölge olduğu kanısındayım. Yazar şu sonuçlara ulaşıyor: (1) mevcut bilgi ve üretim biçimine bağlı kalarak yapılan tasarım ve uygulamaların değiştirme gücü yoktur; (2) mevcut olana rağmen yeni bilgi ve üretim biçimleri tasarlanabilir; (3) ancak bunlar etkin olarak hayata geçirilemez; ve (4) benzeri olmayan birşey tasarlanamaz.

Kaynakça

Cornford, Francis M. (1969). *Microcosmographia Academica: Bir Genç Üniversite Politikacısına Kılavuz*. Çev. Seha Meray. Ankara: Doğan Yay.

Behice Boran'ın İletişim Alanına Katkıları

Özet

Bu makalede Türk sosyolojisinin önemli isimlerinden olan Behice Boran, iletişim alanı ve iletişim araçları konularındaki düşünceleri özelinde ele alınmıştır. Bu nedenle Boran'ın doğrudan iletişim ve ulaşım ile ilgili bulgu ve düşünceleri derlenmiş ve değerlendirilmiştir. Buna ek olarak Boran'ın toplumsal yapı ve toplumsal değişim ile ilgili tezleri ele alınmış ve yazarın iletişim kuramı içindeki yeri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın araştırma alanı olarak Boran'ın *Toplumsal Yapı Araştırmaları: İki Köy Çeşidinin Mukayesesi* kitabı ve *Yurt ve Dünya* ve *DTCF Dergisi*'nde yayımlanmış yazıları kullanılmıştır. "Dağ" ve "ova" köylerini karşılaştırdığı çalışmasında Boran, toplumsal yapının değişim sürecinde maddi belirleyiciler olarak iletişim araçlarının rolünü araştırmıştır. Aynı çalışmada köylüler arasındaki kişilerarası iletişimin doğası üzerine gözlemler de mevcuttur. Boran'ın o zaman "yeni" olan iletişim ve ulaşım araçları (örneğin otomobil, telefon, radyo) ile ilgili analizlerinin günümüzde "yeni iletişim teknolojileri" üzerine yapılan analizlere benzerliği ilginçtir. Boran, iletişim ve ulaşım araçlarının toplumun ekonomik alt yapısı tarafından belirlendiği, ancak bu alt yapının da iletişim ve ulaşım araçlarından etkilendiği sonucuna varmıştır.

Behice Boran's Contributions to the Field of Communication

Abstract

This article is concerned with Behice Boran, one of the important figures in Turkish sociology, in terms of her thoughts about the communication field and the means of communication. For this purpose, her thoughts and findings directly relevant to communication and transportation are extracted and evaluated. Furthermore, Boran's theses about social structure and social change are used in order to locate her within the theory of communication. As the domain of investigation, her book *Toplumsal Yapı Araştırmaları: İki Köy Çeşidinin Mukayesesi* (*Investigations into Social Structure: The Comparison of Two Types of Villages*), her articles published in *Yurt ve Dünya* and *DTCF Dergisi* are used. In her work where she compares "mountain" and "plain" villages Boran explores the role of communication and transportation as material determinants of the change in social structure. In the same work, she also observes the nature of interpersonal communication among the villagers. It is striking to note that Boran has employed analyses of the then "new" means of communication and transportation (e.g., automobile, telephone, radio) in a way which resemble much to the contemporary analyses of the "new communication technologies." Boran concludes that transportation and communication are determined by the economic infra-structure of the society, which in turn, is influenced by them.

Çiler Keleş

Ankara Üniversitesi
İletişim Fakültesi